

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКА ВИХОВНОЇ РОБОТИ

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
ФІЛОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ**

Автор-розробник:
доцент кафедри педагогіки канд. пед. н., старший науковий співробітник

ХАРКІВ
2020

ПЕРЕДМОВА

Шановний студенте!

Сучасна система вищої освіти України більшою мірою базується на самостійному отриманні здобувачами вищої освіти необхідних обсягу і якості компетентностей за обраною спеціальністю та одночасно передбачає використання широкого спектру, поряд з традиційними, інноваційних технологій та методик навчання.

Виходячи з цього актуальність інформаційно-методичного забезпечення Вашої самостійної роботи обумовлюється тим, що, з одного боку, на сучасному етапі розвитку українського суспільства зростає роль професійної готовності майбутніх фахівців з вищою освітою, а з іншого – зменшенням кількості аудиторних занять з навчальних дисциплін при зростанні ролі компетентнісного підходу.

У відповідності з освітньою програмою «Філологія» навчальна дисципліна «Основи педагогіки та методика виховної роботи» є **нормативною**. Вам належить її засвоїти, опанувавши нові знання, вміння, навички та інші компетентності, які мають сприяти становленню Вас як фахівця на всіх етапах професійного життя.

Цей методичний посібник розроблено для забезпечення якості організації Вашої самостійної роботи. Він передбачає надання Вам методичної допомоги для успішного вирішення завдань підготовки до аудиторних занять за відсутності науково-педагогічного працівника. Такий підхід, за умови Вашого відповідального ставлення до навчання, буде сприяти позитивній атмосфері навчально-пізнавальної діяльності.

В основу організації Вашої самостійної роботи з навчальної дисципліни покладено такі **принципи**:

- **доступності** самостійної роботи;
- **наочності** – надання Вам інформації в доступному вигляді;
- **науковості**, що має сприяти Вам у вирішенні поставлених завдань навчання на сучасному рівні наукових знань;
- **зв'язку теорії з практикою** – надає можливість вирішувати ситуаційні (проблемні) завдання;
- **міцності засвоєння знань** – рівень сформованості у Вас необхідних компетентностей;
- **інтерактивності** – Ваша співпраця не тільки з науково-педагогічним працівником, а й з іншими студентами;
- **регламентації навчання** – визначення стратегії Вашого навчання та планування організації самостійної роботи;
- **контролю та самооцінки** – виявлення рівня успішності Вашого навчання.

Особливе місце займає *принцип свідомості та активності*, бо саме він в контексті вимог сьогодення є ведучим та висувається на перший план. Цей принцип виключає механічне завчання навчального матеріалу та орієнтує Вас на глибоке розуміння та усвідомлення його змісту, на вільне володіння компетентностями, які Ви отримуєте.

Пам'ятайте! Активність – це, пеш за все, прояв живого інтересу до того, що Ви вивчаєте, Ваша творча участь в роботі щодо усвідомлення отриманих компетентностей. Активність та свідомість засвоєння навчального матеріалу дисципліни не можна уявити без високого рівня Вашого творчого мислення та проблемно-пошукового підходу до компетентностей, що набуваються Вами.

Робоча програма дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи» орієнтована на реалізацію наступних цілей:

Предметні цілі дисципліни:

- оволодіння базовим тезаурусом сучасної педагогіки у вигляді системи основних педагогічних понять;
- знання основних теоретичних підходів і найбільш важливих напрямів і концепцій, що становлять основу теоретичної складової педагогіки як науки;
- здатність аналізувати педагогічні явища і феномени, розкривати їхню соціальну значимість для вирішення практичних завдань професійної діяльності;
- спроможність застосовувати здобуті компетентності у майбутній професійній діяльності, з акцентом на здатність роботи із сучасними педагогічними методами, методиками та технологіями навчання і виховання здобувачів освіти.

Виховні цілі:

- актуалізація та розширення Ваших знань про педагогічну складову процесу взаємодії в освітньому середовищі;
- усвідомлення діапазону власних можливостей (комунікативної компетентності, вміння вирішувати конфлікти і т.і.) і його розширення шляхом педагогічного навчання та рефлексії;
- розуміння важливості педагогічної грамотності для професійного зростання;
- вміння взяти на себе відповідальність за індивідуальні і групові рішення.

Розвиваючі цілі:

- професійний розвиток;
- особистісне зростання і соціальний розвиток.

Кафедра педагогіки факультету психології вітає Вас і висловлює впевненість, що на тернистому шляху пошуку істини Вас чекає успіх.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою освоєння навчальної дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи» є сприяння розвитку Вашої професійної компетентності через формування професійної готовності до вирішення завдань навчання, виховання і розвитку здобувачів освіти. Тобто, навчальна дисципліна «Основи педагогіки та методика виховної роботи» передбачає формування у Вас наукових уявлень про процеси навчання та виховання як підґрунтя конструктивної педагогічної взаємодії з учнями, що має бути спрямована на пізнання ними реальної дійсності та вироблення особистісного ставлення до загальнолюдських, національних цінностей й власної траєкторії саморозвитку.

На засвоєння дисципліни «Основи педагогіки та методика виховної роботи» *студентами денної форми навчання* робочим навчальним планом передбачено: 3 кредити (90 годин), з яких:

- лекції – 16 год.;
- семінарські заняття – 16 год.;
- самостійна робота студента – 58 год.

Номери та назви тем	Лекції (год.)	Семінари (год.)	СРС (год.)	Усього год.
1	2	3	4	5
Тема 1. Витоки світової та вітчизняної педагогіки	2	2	4	8
Тема 2. Предмет педагогіки та методи педагогічних досліджень	2	2	4	8
Тема 3. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа»	2	2	4	8
Тема 4. Основи дидактики та методи навчання	2	2	4	8
Тема 5. Педагогічні технології та форми організації навчання	2	2	12	16
Тема 6. Контроль успішності навчання	2	2	12	16
Тема 7. Сутність, зміст, форми та методи виховання	2	2	6	10
1	2	3	4	5
Тема 8. Теоретичні основи виховної роботи в освітніх установах	2	2	12	16
Всього:	16	16	58	90

Заплановані результати навчання:

- здатність здійснювати пошук педагогічної інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань;
- ознайомлення з теоретичними та практичними основами педагогічної науки; оволодіння основами організації освітнього процесу у закладах загальної освіти;
- розуміння особливостей формування продуктивного освітнього середовища у закладах освіти;
- здатність діагностувати педагогічні явища та здійснювати вибір стратегій вирішення педагогічних завдань;
- готовність вести виховну роботу розвивального та коригуючого характеру з учнями на базі змісту засвоєної дисципліни;
- схильність до пошуку неординарних рішень в неоднозначних педагогічних ситуаціях;
- спроможність формулювати думку логічно, доступно, дискутувати з психолого-педагогічних проблем, обстоювати власну позицію з питань навчання та виховання, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника;
- знання, розуміння та дотримання етичних принципів професійної діяльності педагога;
- демонстрування соціально відповідальної та свідомої поведінки, слідування гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття №1

(2 год.)

Тема 1. Становлення та розвиток педагогіки

Питання для обговорення:

1. Педагогічні ідеї Я.Коменського, Дж. Локка.
2. Педагогічна антропологія К.Д. Ушинського.
3. Реформаторська педагогіка кінця ХІХ – початку ХХ ст. (педагогічні ідеї Д. Дьюї, М. Монтесорі, С.Френе, Р. Штайнера та ін.).
4. Виховання особистості – справа щаслива та посильна (за творами А.С. Макаренка).
5. Педагогічні ідеї В. Сухомлинського як концептуальна основа особистісно-орієнтованого підходу до навчання і виховання дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антологія педагогической мысли России второй половины ХІХ – начала ХХ в. / Сост. П.А. Лебедев. – М. : Педагогика, 1990. – 608 с.
2. Елькін М.В. Історія педагогіки: [навчально–методичний посібник до самостійного вивчення дисципліни] / М.В.Елькін, М.М.Головкова, А.А.Коробченко. – Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2009. – 204 с.
3. Завгородня Т.К. Історія педагогіки: навчально–методичний посібник / Т.К.Завгородня, Л.М.Прокопів, І.В.Стражнікова. – Івано–Франківськ, 2014. – 160 с.
4. Левківський М.В. Історія педагогіки : навч.-метод. посібник. Вид. 4-те. – К : Центр учбової літератури, 2011. – 190 с.

Семінарське заняття №2

(2 год.)

Тема 2. Предмет педагогіки та методи педагогічних досліджень

Питання для обговорення:

1. Предмет, завдання, джерела, функції, структура педагогічної науки.
2. Основні категорії педагогіки.
3. Галузі педагогіки як науки.
4. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками.
5. Загальна характеристика методів педагогічного дослідження.
5. Етапи педагогічного дослідження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зайченко І.В. Педагогіка. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Освіта України, 2006. – С. 86–97; 116–138.
2. Сисоєва С.О. Методологія науково-педагогічних досліджень: Підручник / С.О.Сисоєва, Т.Є.Криstopчук. – Рівне: Волинські обереги, 2013. – 360 с.
3. Методологічні засади педагогічного дослідження: монографія / авт. кол. : Є. М. Хриков, О. В. Адаменко, В. С. Курило та ін. ; за заг. ред. В. С. Курила, Є. М. Хрикова ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 248 с.
4. Чмиленко Ф.О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» [Текст] / Ф.О. Чмиленко, Л.П. Жук. – Д.: РВВ ДНУ, 2014. – 48 с.

Семінарське заняття №3

(2 год.)

Тема 3. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа»

Питання для обговорення:

1. Мета і формула нової школи.
2. Ключові компетентності для життя.
3. Педагогіка партнерства.
4. Умотивований учитель.
5. Орієнтація на учня у навчанні та вихованні.
6. Виховання на загальнолюдських цінностях.
7. Нова структура: початкова освіта, базова середня освіта, профільна середня освіта.
8. Автономія школи і якість освіти.
9. Справедливе фінансування і рівний доступ.
10. Сучасне освітнє середовище.

ЛІТЕРАТУРА:

1. <https://mon.gov.ua/ua/tag/novij-osvitnij-prostir>
2. <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Семінарське заняття №4

(2 год.)

Тема 4. Основи дидактики та методи навчання

Питання для обговорення:

1. Головні поняття і категорії про дидактику, її функції та завдання.
2. Сутність, структура та етапи навчання.
3. Сутнісна характеристика принципів навчання.
4. Етапи та рівні засвоєння знань. Формування понять. Формування умінь і навичок.
5. Об'єкт і предмет дидактики загальноосвітньої школи.
6. Сутність понять метод і прийом навчання.
7. Словесні, наочні та практичні методи навчання.
8. Активні та інтерактивні методи навчання.
9. Характеристика кейс-методу та методу проектів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Зайченко І.В. Педагогіка. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Освіта України, 2006. – С. 86-97; 116-138.
2. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. – Харків: ОВС, 2002. – С. 220-250.
3. Мартиненко, С. Методи навчання та їх класифікація [Текст] / Світлана Мартиненко, Людмила Хоружа // Початкова освіта. – 2010. – № 24. – С. 28–32.
4. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омелянко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 700 с.
5. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Семінарське заняття №5

(2 год.)

Тема 5. Педагогічні технології та форми організації навчання

Питання для обговорення:

1. Поняття педагогічної технології.
2. Сутність та основні ознаки педагогічної технології
3. Класифікація педагогічних технологій.
4. Сутнісно-змістова характеристика різновидів педагогічних технологій.
5. Урок – основна форма організації навчання. Типи уроків. Їх структура.
6. Вимоги до сучасного уроку в школі.
7. Нестандартні уроки, їх характеристика.
8. Індивідуальна, групова, фронтальна форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці.
9. Сценарій (план-конспект) уроку та особливості його розробки.
10. Методика та особливості алізу уроку.

11. Сутнісна характеристика факультативів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. – Київ: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Інноваційні педагогічні технології навчання професії. Монографія / Нікуліна А.С., Максименко Ю.Б., Матвеев Г.П., Заславська С.О., Сілаєва І.Є., Костюченко М.П., Молчанов В.М. за ред. Нікуліної А.С. – Донецьк: ДПО ІПП, 2005. – 385 с.
3. Кузьмінський А. І. Технологія і техніка шкільного уроку [Текст] : навч. посіб. / Анатолій Іванович Кузьмінський, Світлана Віталіївна Омеляненко. – К. : Знання, 2010. – 335 с.
4. Нестандартні уроки з фізичної географії [Текст] / авт.-уклад. К.С. Шуліка. – Х. : Основа, 2012. – 112 с.
5. Овчаров С. М. Інтегровані уроки - креативні учні [Текст] : навч.-метод. посіб. / Сергій Михайлович Овчаров, Катерина Володимирівна Овчарова. – Полтава : АСМІ, 2012. – 72 с.
6. Освітні технології: Навч. - метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; За заг. ред. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
7. Паньков Д.В. Організація навчання за інтерактивними технологіями. Методичні рекомендації для педагогічних працівників. – Донецьк: ДПО ІПП, 2006. – 48с.
8. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 700 с.
9. Сілаєва І.Є., Шевчук С.С. Сучасний урок у професійній школі: проектування, організація, аналіз: Метод. посібник – Донецьк: ДПО ІПП, 2008. – 171 с.
10. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Семінарське заняття №6

(2 год.)

Тема 6. Контроль успішності навчання

Питання для обговорення:

1. Поняття про контроль навчання, його функції.
2. Оцінювання й оцінка як складові педагогічного контролю.
3. Критерії та вимоги до оцінювання успішності учнів. 12-ти бальна система оцінювання.
4. Види контролю: попередній, поточний, тематичний, підсумковий.
5. Методи контролю навчання.
6. Тести успішності. Форми тестових завдань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Євтух М. Б. Інноваційні методи оцінювання навчальних досягнень: монографія / М. Б. Євтух, Е. В. Лузік, Л. М. Дибкова ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. економіч. ун-т імені Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2010. – 248 с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Освіта України, 2006. – С. 236-256.
3. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. – Харків: ОВС, 2002. – С. 311-334.
4. Методичні рекомендації зі складання тестових завдань / В.П. Сергієнко, Л.О. Кухар. – К., НПУ, 2011. – 41 с.
5. Наумова В.Ю. Розробка текстових завдань і тестів: основи технології. – Київ: 2006. – 24 с.
6. Пальчевський С.С. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2007. – С. 355-370.
7. Педагогіка: Навчальний посібник / Галузьяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 235-253.
8. Пустова Т.В. Основи педагогічного оцінювання. Частина II. Практика. – Київ: Майстер-клас, 2006. – 55с.
9. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.

Семінарське заняття №7

(2 год.)

Тема 7. Сутність, зміст та методи виховання

Питання для обговорення:

1. Поняття про виховний процес і його структуру та зміст.
2. Принципи та мета виховання. Ієрархія виховних цілей.
3. Закономірності, принципи й рушійні сили процесу виховання. Характеристика основних принципів виховання.
4. Загальна характеристика структурних елементів вихованого процесу.
5. Різновиди виховних заходів та їх особливості.
6. Виховання громадянської культури (патріотизм, правосвідомість, моральність, політична освіченість, трудова активність).
7. Виховання розумової культури.
8. Виховання моральної культури особистості (морально-етичні норми, ідеали, почуття, переконання; моральна культура особистості; моральні цінності: загальнолюдські, національні, громадянські, сімейні, особистісні тощо).
9. Трудове, екологічне, естетичне, правове, фізичне виховання.
10. Самовиховання особистості як процес самовдосконалення особистісних якостей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрощук І.В. Методика виховної роботи : навч. посібник / І.В. Андрощук, І.П. Андрощук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – 320 с.
2. Бойко А.М. Виховання людини: нове і вічне. – Полтава: Техсервіс, 2006. – С. 293-314.
3. Виховні системи навчальних закладів: теорія та практика / Укладач О.Є. Гречаник. – Х. : Вид. група «Основа», 2014. – 224 с.
4. Кондрашова Л.В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В.Кондрашова, О.О.Лаврентьєва, Н.І.Зеленкова. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – 187 с.
5. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. – Харків: ОВС, 2002. – С. 220-250.
6. Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 235-253
7. Поясик О. І. Методика виховної роботи : навчальний посібник / О. І. Поясик, В.В. Лаппо. – Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. – 202 с.

Семінарське заняття №8

(2 год.)

Тема 8. Теоретичні основи виховної роботи в освітніх установах

Питання для обговорення:

1. Поняття про організаційні форми виховного процесу.
2. Класифікація виховних форм: за кількістю учасників (індивідуальні, мікро групові, масові); за місцем проведення (класні (аудиторні), позакласні (позааудиторні), позашкільні (позавузівські), у трудовому колективі, інші); за складністю організації (прості та комплексні); за цільовою спрямованістю (інформаційні, традиційні, народні форми дозвілля, сучасні форми культурно-дозвільної діяльності).
3. Сутність, загальна характеристика методів виховання: формування свідомості особистості (бесіди, лекції, дискусії, переконання, навіювання, приклад); організації діяльності, спілкування, формування позитивного досвіду суспільної поведінки (привчання, педагогічна вимога, громадська думка; довір'я, тренування, створення виховних ситуацій, прогнозування); стимулювання діяльності й поведінки (гра, змагання, квест, заохочення, покарання); самовиховання (самопізнання, самооцінка, саморегуляція). Вибір методів виховання та самовиховання.
4. Розробка план-конспекту виховного заходу та особливості його проведення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрощук І.В. Методика виховної роботи : навч. посібник / І.В. Андрощук, І.П. Андрощук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – 320 с.
2. Бойко А.М. Виховання людини: нове і вічне. – Полтава: Техсервіс, 2006. – С. 293-314.
3. Виховні системи навчальних закладів: теорія та практика / Укладач О.Є. Гречаник. – Х. : Вид. група «Основа», 2014. – 224 с.
4. Кондрашова Л.В. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В.Кондрашова, О.О.Лаврентьєва, Н.І.Зеленкова. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. – 187 с.
5. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник. – Харків: ОВС, 2002. – С. 220-250.
6. Педагогіка: Навчальний посібник / Галузяк В.М., Сметанський М.І., Шахов В.І. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 235-253
7. Поясик О. І. Методика виховної роботи : навчальний посібник / О. І. Поясик, В. В. Лаппо. – Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. – 202 с.